

Indlæg på censormøderne den 27. august på Københavns Universitet og den 28. august 2014 på Aarhus Universitet.

Er studieordningen egnet til at uddanne gode jurister?

Min omtale af studieordningen baserer sig kun på min erfaring som censor ved Københavns Universitet og navnlig på, hvad jeg har hørt og læst om ordningen. Men det er så positivt, at jeg gerne vil orientere om det.

Hensigten med studieordningen er at uddanne gode jurister på en økonomisk forsvarlig måde.

1. Hvad er en god jurist?

Studienævnet ved KU har i 2009 formuleret en vision for de juridiske uddannelser. Visioner er ofte så generelt formulerede, at ingen kan være uenig. Denne vision er ingen undtagelse. En cand. jur. skal bl.a.

”på grundlag af solide juridiske kernekompetencer være i stand til selvstændigt og sammen med andre kritisk at håndtere juridiske og samfundsmæssige problemstillinger i en kompleks og foranderlig global virkelighed”.

Solide kundskaber til centrale dele af juraen er nødvendig, men ikke nok. Man skal kunne også kunne bruge dem. For at gøre det skal man bl.a.

- forstå meningen med reglerne
- analysere en sag, dvs. splitte den op i delspørgsmål og lave en syntese
- have et godt iudicium: er resultatet rimeligt ud fra baggrunden for reglerne, aftalen eller parternes forhold?
- formulere sig mundtligt og skriftligt, også på engelsk
- samarbejde med andre, også andre faggrupper
- være internationalt orienteret.

Tværfaglighed indgår også i visionen.

Det er et plus-ord, det er svært at tage afstand fra. Det virker imidlertid lovligt ambitiøst, når det angives som mål, at alle kandidater fra 2016 ”kan inddrage relevant viden om politiske, økonomi-

ske og samfundsmæssige forhold ved løsningen af retlige problemstillinger”¹. Vi skal holde fast i, at det er et juridisk studium, og at vi ikke uddanner halvstuderede økonomer eller politologer. Men jurister skal kunne samarbejde med disse typer.

2. KUs studieordning

Reformen startede med studieordning 2011 for bacheloruddannelsen

2.1. Fagene på BA-delen er i de væsentlige uændret. Det er de privat- og offentligretlige hovedfag, afsluttende med en bachelorrapport i 6. semester.

I 1. år har man bl.a. erstatning og kontrakt, strafferet, obligationsret, familie- og arveret og menneskerettigheder.

På 2. år er bl.a. tingsret, forfatningsret, folkeret, forvaltningsret og EU-ret.

På 3. år to valgfri fag, et fag, der hedder Ret, Moral og Politik, samt bachelorprojektet.

2.2. Det nye er arbejdsformen.

Reformen tager udgangspunkt i nogle centrale principper for læring:

- Aktivering: den, der arbejder med stoffet, diskuterer og fremlægger, lærer noget
- Arbejde med cases i studiegrupper: at ræsonnere i stedet for udenadslære,
- Studiegrupper: få samarbejde til at virke, få bedre forståelse gennem diskussion i gruppen.

En vigtig del af studiereformen var det obligatoriske element. Obligatoriske elementer kunne f.eks. være fremlæggelser eller skriftlige øvelsesopgaver. De studerende, der ikke gennemførte det obligatoriske element, blev ikke indstillet til eksamen.

Men Folketinget vedtog sidste år en reform af universitetsuddannelserne - med det mundrette navn studiefremdriftsreformen. Den indebærer, at de studerende skal hurtigere gennem studiet. Universiteterne skal sikre, at alle studerende er tilmeldt undervisning og eksamen svarende til et fuldt studium per semester. Det betyder, at KU ikke længere kan have obligatoriske elementer i undervisningen, idet de studerende per automatik skal være tilmeldt eksamen.² Derfor har KU måttet afskaffe obligatoriske elementer på både bacheloruddannelsen og kandidatuddannelsen.

En anden uheldig virkning af fremdriftsreformen er, at en studerende, der ikke har bestået den ordinære prøve, automatisk tilmeldes reeksamen et par måneder efter. Det giver de studerende, der blander til den ordinære prøve nogle ekstra måneders forberedelsestid og dermed en fordel i forhold til de andre studerende. Det er mit indtryk, at mange benytter sig af det.

2.2.1 BA

¹ <http://www.e-pages.dk/ku/560/> side 14

² Bkg. nr. 670 af 19. juni 2014 § 18

I første studieår har alle seminarhold skemasatte timer med en gruppevejleder. Det er en ældre studerende, der skal hjælpe med at få samarbejdet i gruppen til at fungere

Undervisningen er tilrettelagt med afsæt i, at de studerende også skal forberede sig gruppevist til undervisningen. Formålet med gruppearbejdet er også at udvikle de studerendes evner til at planlægge, samarbejde, formidle samt arbejde projektorienteret.³

Undervisning i et fag på 10 ECTS⁴, f. eks. obligationsret, består af:

- 34 undervisningstimer på seminarhold
- Herudover 6 timers forelæsning
- Skemasatte timer med gruppevejledere
- Skemasatte timer til individuel og fælles forberedelse i studiegrupperne

Undervisningen foregår i høj grad på mindre seminarhold med omkring 30 studerende. KU har forladt den tidligere meget forelæsningstunge undervisning med op til 200 studerende.

På 1. semester inddeles de studerende i studiegrupper. Hvert seminarhold har omkring 30 studerende, og på hvert hold inddeles de studerende i 6 studiegrupper med ca. 5 studerende i hver.

På 2. semester inddeles de i nye grupper, igen er der 6 studiegrupper på hvert seminarhold med ca. 5 studerende i hver studiegruppe.

På 3. og 4. semester står de studerende selv for inddelingen i studiegrupper

Fagene på de to første studieår lægger op til, at alle studiegrupper skal forberede et oplæg til hver enkelt undervisningsgang, og at alle studiegrupper er aktive hver undervisningsgang. Oplæg kan ske på forskellige måder, f. eks:

- I nogle fag skal de studerende forberede oplæg om forskellige aspekter af en case. De oplæg holdes og diskuteres i løbet af undervisningen.
- I andre fag skal de studerende – f.eks. dagen før undervisningen – uploade en kort beskrivelse af indholdet af deres oplæg, ½ til 1 A4-side, med stikord forud for deres præsentation i undervisningen.

Mange bruger studiegrupperne som læse- og diskussionsfællesskaber. Det er en god idé, for jo mere de studerende selv arbejder med stoffet og prøver resultatet af på de andre i gruppen, des bedre forstår de og husker det.

På de første to studieår formulerer underviserne læringsmål, dvs. oplæg til, hvad de studerende skal have ud af hver enkelt undervisningsgang, hvordan de studerende skal forberede sig (individuel og i studiegrupperne) til hver enkelt undervisningsgang, og hvordan de studerende skal ef-

³

http://jura.ku.dk/pdf/uddannelsesservice/studienaevn/moedeindkaldelser_referater/Principper_og_procedure_for_gruppedannelse_Opdateret.pdf/

⁴ European Credit Transfer System

terbehandle undervisningen. Efterbehandlingen består typisk i, at de studerende diskuterer nogle spørgsmål i deres studiegrupper.

Tilbagemeldinger fra studerende og undervisere tyder på, studiegrupperne virker efter hensigten. Det er, fordi de studerende bliver nødt til at arbejde sammen om f.eks. forberedelse af fremlæggelser, der er et bærende element i undervisningen på seminarhold. Og efter et par semestre er de studerende bedre til at få samarbejdet i studiegruppen til at fungere.

Meget tyder også på, at de studerende med studiegrupperne udvikler en mere frugtbar læringskultur. De forstår det lærte bedre og kan bedre anvende og huske det.

Både interne og eksterne undervisere på den tidligere og den nuværende studieordning har sagt, at de studerende tidligere ofte var uforberedte, men at de nu typisk møder velforberedte til undervisningen.

Den fælles forberedelse i studiegrupperne ser ud til at føre til, at de studerende bliver klare over, at det ikke kun er dem selv, men også andre i studiegruppen, der har vanskeligt ved at forstå dette eller hint i modsætning til tidligere, hvor forberedelse typisk foregik individuelt. Det er nøjagtigt som i de kollegiale retter, hvor det kan være en trøst at høre, at ens kolleger også synes, at sagen er svær.

Forberedelsen betyder, at de studerende i højere grad tør stille og stiller spørgsmål i løbet af undervisningen.⁵

I foråret indledte rektor på RUC, Hanne Leth Andersen, en debat i aviserne om, at det var nødvendigt, at universiteterne skulle tænke nyt. Studenterne gad ofte ikke møde til gammeldags forelæsninger, og hvis de mødte, var de ofte uforberedte. Fra de studerendes side lød det, at universiteterne ikke stillede nok krav.

Det er godt, at jura på KU har taget hånd om det problem.

Jeg vil tro, at den nye form for undervisning er mere krævende - også for lærerne – men også mere givende.

2.2.2 KA

På kandidatdelen gælder de samme læringsprincipper som på BA.

Al undervisningen på kandidatuddannelsen foregår som seminarundervisning på hold med ca. 35 studerende. Der er ingen forelæsninger på kandidatuddannelsen.

Gruppearbejdet er også her det bærende princip. På det første semester, hvor de studerende har to obligatoriske fag, skatteret og civilproces, sker gruppedannelsen for de to fag samlet. På de øvrige valgfrie fag sker gruppedannelsen på holdet af den enkelte underviser.

⁵ <https://www.dm.dk/da/FagligtForum/UddDidaForsk/Artikler/StudiegrupperNyeKompetencer>

Udover de to obligatoriske fag er resten valgfri kursusfag. 4. semester går til specialeskrivning. Man kan undre sig over, at man kan blive cand. jur. uden at have haft straffeprocess, men sådan er det.

Til gengæld kan man nu vælge mellem ikke mindre 116 kursusfag, hvoraf de 64 er på engelsk. Listen er imponerende – måske også for at tiltrække udenlandske studerende. Det er op til den studerende selv at sammensætte sine 7 kursusfag.

Hvis man imidlertid skal opfylde visionen om ”solide juridiske kernekompetencer”, kunne man overveje at sanere i listen. Nogle fag er meget specielle. Med risiko for at lægge mig ud med fremragende undervisere kan jeg nævne fag som f. eks. Corporate Social Responsibility, Politi- og politiret, The Law of Armed Conflicts, Climate Change and the Law, Health and Human Rights og Tysk ret i komparativ betydning. Vi kommer her et godt stykke væk fra kernekompetencerne. En sanering kunne måske også lette arbejdet for universitetsadministrationen.

Man kunne også overveje lidt flere obligatoriske fag. Jeg har nævnt straffeprocess. En anden mulighed er regnskabslære. Det har jeg selv savnet, og jeg tror ikke, at jeg er den eneste dommer, der kan få nervøse trækninger ved synet af et årsregnskab.

3. Eksamen

Man kan spørge, om eksaminerne er fulgt med den nye studieordning.

Min erfaring er begrænset, dels fordi jeg kun er censor på mundtlige fag, dels fordi studieordningen er fra 2011. Det er derfor kun studerende på bachelordelen, der har været til eksamen efter den nye ordning. For kandidatdelen træder den nye ordning i kraft den 1. september 2014.⁶ Men det er mit indtryk, at eksamensformen i en del tilfælde ikke adskiller sig meget fra dengang, jeg selv gik op. Ikke sjældent har eksaminator lavet sedler for hvert kapitel i bogen eller hvert hovedemne. Og så drejer eksaminationen sig om det. Det kan godt snerpe i retning af udenadslære. Hvor bliver der adgang til at efterprøve den selvstændige tænkning? Det er, som om eksamen ikke har været i fokus ved udformningen af studieordningen.

En god form er den, en række eksaminatorer bruger, nemlig at lade den studerende trække en lille konkret opgave, som den studerende efter forberedelsestid skal klare. Det er ikke afgørende, om svarene er rigtige, men om den studerende kan se problemerne og give mulige løsninger.

I en del tilfælde har den studerende skrevet en synopsis, som eksaminationen sker på grundlag af. Det kan være en god måde, men det hænder ikke sjældent, at eksaminator bliver hængende i synopsisens emne, så man ikke kommer rundt i stoffet, selv om det kræves efter Studienævnets regler.⁷

⁶ <http://studier.ku.dk/kandidat/jura/pdf/studieordning-jura-ka.pdf>

⁷ Studienævnets regler om prøver på BA § 24, stk. 3, bestemmer, at eksaminationen også skal berøre andre emner inden for pensum.

En jurist skal kunne formulere sig skriftligt. Synopser er ofte skrevet i et elendigt sprog med stavefejl og sætninger, der ikke hænger sammen. Jeg har også læst specialer med de samme mangler.

Det vil være godt, hvis studieordningen kan rette op på nogle studerendes manglende evne til at skrive dansk.

4. Konklusion

Den væsentligste fordel ved reformen er den aktive undervisning. De studerende arbejder med stoffet i grupper, og de fremlægger resultatet i seminartimer, hvor holdene ikke er for store. Formulering af læringsmål, også for den enkelte undervisningsgang, er nyttigt, både for studerende og undervisere.

Erfaringerne tyder på, at de studerende er mere aktive og velforberedte end før, og at de forstår og husker stoffet bedre. Det er imidlertid et problem, at mundtlig eksamen tilsyneladende ikke er fulgt med reformen.

Jeg ser også gerne mere vægt på kernefag i stedet for de mere eksotiske valgfag. En nyuddannet jurist bør have en solid forståelse af juraens hovedområder.